

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۸، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۴، صفحات ۱۲۹-۱۵۲

ویژگی‌های اجتماعی - اقتصادی مؤثر بر نگرش جوانان روستایی استان سمنان نسبت به اشتغال در فعالیت‌های کشاورزی* مهرداد نیک‌نامی**

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۷/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۵/۲۴

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی ویژگی‌های مؤثر بر نگرش آنها نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی پرداخته است. جامعه آماری تحقیق شامل جوانان روستایی بین ۱۸ تا ۲۴ سال ساکن مناطق روستایی استان سمنان به تعداد ۱۰۲۰۸۹ نفر بود. حجم نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان به تعداد ۳۸۴ نفر تعیین شد. به منظور دسترسی به اهداف تحقیق از آزمونهای همبستگی و رگرسیون چندگانه استفاده شد. نتایج رگرسیون چندگانه حاکی از آن بود که علاقه‌مندی به انجام فعالیت‌های کشاورزی، سطح زمین زراعی، همکاری با مراکز خدمات کشاورزی، تمایل به انجام کار گروهی، همکاری با شورای اسلامی روستا، و همکاری با مدیریت جهاد کشاورزی به‌طور مثبت و همکاری با تعاونی تولید و میزان برخورداری از اطلاعات و دانش فنی به‌طور منفی بر نگرش جوانان روستایی تأثیر دارند. توسعه مراکز آموزش کشاورزی در سطوح متوسطه در مناطق روستایی، طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی مناسب از قبیل بازدید از پروژه‌های موفق و کارآفرینان، طراحی و اجرای برنامه‌های مشارکتی،

* پژوهش حاضر از طریق تصویب و تأمین هزینه توسط دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار انجام گرفته است، که بدینوسیله از این واحد دانشگاهی، کلیه دست‌اندرکاران و پاسخ‌گویان عزیز سپاسگزاری می‌شود.
** استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار (mehrdad.niknami@gmail.com).

سیاست‌گذاری مناسب و حمایت‌های لازم از جوانان روستایی از جمله پیشنهاد‌های مطالعه حاضر بودند.

کلیدواژه‌ها: جوانان روستایی، اشتغال، فعالیت‌های کشاورزی، سمنان (استان).

مقدمه

جوانان روستایی نقشی مهم در اقتصاد روستایی و کشاورزی کشورهای در حال توسعه دارند؛ اما به گونه‌ای شایسته مورد توجه قرار نمی‌گیرند. به همین دلیل، طرح‌های توسعه روستایی و کشاورزی در اکثر مناطق نتوانسته است به حد لازم موفقیت کسب کند. در حقیقت، جوانان روستایی به عنوان سرمایه‌های بالقوه تحول از حالت سنتی به حالت بخش فعال و اقتصادی روستا محسوب می‌شوند (عمانی، ۱۳۸۴).

عدم شناسایی و بی‌توجهی به عوامل مؤثر بر اشتغال جوانان در مناطق روستایی و فعالیت‌های کشاورزی، پایین بودن سطح دانش حرفه‌ای، و نبود سازمان‌های فنی و حرفه‌ای در مناطق روستایی سبب شده تا کمتر به نقش جوانان روستایی در توسعه روستایی و کشاورزی توجه شود. به دیگر سخن، نرخ اشتغال در بخش کشاورزی به هیچ وجه همپای رشد کلی اشتغال پیش نرفته که ظاهراً نوع نگرش روستاییان و به‌ویژه جوانان روستایی نسبت به شغل کشاورزی از مهم‌ترین دلایل آن بوده و به عدم تمایل آنها برای انتخاب کشاورزی منجر شده است.

هرچند، در سطح کشور و نیز در سطح استان سمنان، کشاورزی همچنان منبعی درخور اهمیت در زمینه اشتغال به‌شمار می‌آید، اما در چند سال اخیر، در منطقه مورد نظر در پژوهش حاضر یعنی استان سمنان نیز تحولاتی در زمینه‌های مختلف رخ داده است و این احتمال می‌رود که جوانان روستایی استان از نگرش لازم برای پرداختن به حرفه کشاورزی برخوردار نباشند، چرا که طبق نظر آزیورن و دایر (Osborne and Dyer, 2000)، نگرش در نوع رفتار انسان نقشی تعیین‌کننده دارد، و تمایل و تصمیم انسان در انجام یا عدم انجام هر کاری بدان وابسته است.

این نگرش، افزون بر تأثیرگذاری مستقیم روی عملکرد و کارایی جوانان روستایی، می‌تواند موفقیت آنها و همچنین، تا حدودی تأثیرگذاری بر تولید را پیش‌بینی کرده و معیاری برای سیاست‌گذاری در بخش کشاورزی باشد (بخشی و شهیدی زندی، ۱۳۸۸).

از این‌رو، از آنجا که در سطح استان مطالعه‌ای در زمینه نگرش جوانان روستایی نسبت به انجام فعالیت‌های کشاورزی صورت نگرفته، با توجه به اهمیت موضوع اشتغال در بخش کشاورزی و معضل بیکاری جوانان روستایی، پژوهش حاضر به بررسی ویژگی‌های مؤثر بر نگرش آنها نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی پرداخته است تا با پیش‌بینی نوع رفتار آنها در گزینش یا عدم گزینش این شغل به عنوان حرفه اصلی خود، بتوان در مورد توسعه کشاورزی و مسئله اشتغال جوانان روستایی به برنامه‌ریزی‌های واقع‌گرایانه پرداخت. همچنین، در پرتو نتایج تحقیق حاضر، می‌توان به عوامل تقویت نگرش مثبت در بین جوانان روستایی استان سمنان نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی پی برد. در این زمینه، باید گفت که مطالعات متعدد در داخل و خارج از کشور در خصوص عوامل مؤثر بر نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی صورت گرفته که البته هر کدام از این مطالعات به جنبه‌ای خاص و نیز به نتایج مختلف دست یافته‌اند؛ از این‌رو، تحقیق حاضر به منظور تدوین مبانی و چارچوب نظری مستحکم به بررسی آنها پرداخته است.

اهمیت زمینه تحقیق حاضر باعث شده که مورد توجه بسیاری از پژوهشگران قرار گیرد که در پی برخی از این تحقیقات بررسی شده است.

علی‌بیگی و بارانی (۱۳۸۹) به بررسی اشتغال‌پذیری رشته‌های کشاورزی از دیدگاه دانشجویان پرداختند. نتایج نشان داد که بین میزان اشتغال‌پذیری دانشجویان گرایش‌های مختلف کشاورزی از دیدگاه دانشجویان و میزان وجود مهارت‌های آمادگی شغلی، به تفکیک جنسیت و محل تولد تفاوت معنی‌دار وجود دارد.

پورسینا و همکاران (۱۳۸۹)، در مطالعه عوامل مؤثر بر میزان انگیزه جوانان روستایی برای اشتغال به حرفه کشاورزی در روستاهای شهرستان کلاردشت، نشان دادند که خودپنداری، آشنایی با مراکز و مؤسسات کشاورزی، سطح تحصیلات، نگرش و سن

با انگیزه جوانان روستایی رابطه معنی‌دار دارند و تحلیل رگرسیون چندگانه نیز نشان داد که چهار متغیر میزان مهیا بودن فرصت‌های شغلی در روستا، خودپنداری، نگرش کشاورزان به مشاغل کشاورزی و سن تبیین‌کننده ۲۱/۵ درصد از تغییرات در انگیزه جوانان روستایی نسبت به مشاغل کشاورزی است.

اکبری و همکاران (۱۳۸۸) به بررسی نگرش دانشجویان کشاورزی نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی (مطالعه موردی دانشگاه بوعلی‌سینا همدان) پرداختند و نتایج بیانگر آن بود که فرصت‌های شغلی موجود، علاقه‌مندی به مشاغل مرتبط با رشته‌های کشاورزی، رضایت‌مندی از سطح دانش دوران تحصیل، سیاست‌های دولت در زمینه اشتغال، تسهیلات و امکانات مالی و اداری موجود، توانمندی‌های تخصصی دانشجویان و ارتباط دانشگاه با مراکز کاری با نگرش دانشجویان کشاورزی نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی رابطه مثبت و معنی‌دار دارند.

بر اساس نتایج مطالعه موسایی و عمانی (۱۳۸۹) در زمینه عوامل مؤثر بر نگرش جوانان روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی، متغیرهای میزان زمین زراعی زیر کشت، مشارکت اجتماعی، درآمد کشاورزی با متغیر نگرش جوانان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی رابطه مثبت و معنی‌دار دارند و نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه نیز نشان داد که متغیرهای مستقل نوع نظام بهره‌برداری، آشنایی با سازمان‌های مرتبط، مشارکت اجتماعی و میزان درآمد جوانان روستایی، در مجموع، ۴۹ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند.

علی‌بیگی (۱۳۸۷) به بررسی نگرش جوانان روستایی شهرستان کرمانشاه نسبت به انتخاب شغل کشاورزی در آینده پرداخت. بر اساس یافته‌های این مطالعه، نگرش جوانان روستایی نسبت به شغل کشاورزی چندان مطلوب نیست؛ همچنین، بر اساس تحلیل عاملی، ارزش شغل کشاورزی، تلاش‌برانگیزی شغل کشاورزی، احساس خودکارآمدی در زمینه کشاورزی، عدم احساس فشار از انجام کار کشاورزی، و علاقه‌مندی و سودمندی شغل کشاورزی ابعاد مختلف تشکیل‌دهنده نگرش جوانان نسبت به کشاورزی به عنوان یک شغل به‌شمار می‌روند. تنها متغیری که با نگرش نسبت به شغل کشاورزی رابطه مثبت

و معنی‌دار داشت، میزان سرمایه مادی خانواده‌های روستایی شامل زمین کشاورزی، دام و ماشین‌های کشاورزی بود. بنابراین، جوانان در خانواده‌های دارای سرمایه مادی بیشتر در روستا از نگرش مثبت نسبت به شغل کشاورزی برخوردارند.

کانن (Cannon, 2005)، در بررسی گرایش داوطلبان ورود به رشته‌های کشاورزی در دانشگاه‌های آمریکا، بدین نتیجه رسید که کاهش نقش بخش کشاورزی نسبت به صنعت در رشد اقتصادی در دهه‌های هفتاد و هشتاد میلادی، افزایش شدید قیمت‌ها، تبلیغات سوء رسانه‌های خبری درباره کشاورزی و بزرگ‌نمایی مشکلات زندگی روستایی و کشاورزی، و فقدان دانش و مهارت‌های حرفه‌ای دانش‌آموختگان کشاورزی از جمله مواردی است که باعث عدم گرایش برای ورود به رشته‌های کشاورزی می‌شود.

رابینسون و همکاران (Robinson et al., 2007)، در بررسی احراز مشاغل مختلف کشاورزی در آینده توسط دانش‌آموختگان رشته‌های کشاورزی، نتیجه گرفتند که داشتن انگیزه و نگرش مثبت، توانایی کار کردن با دیگران و توانایی کار به‌طور مستقل مهم‌ترین عوامل مؤثر در کسب شغل در آینده به‌شمار می‌روند.

به باور باجما و همکاران (Bajema et al., 2002)، وجود شرایط آموزشی مناسب، موقعیت اقتصادی مطلوب و گسترش فعالیت‌های اجتماعی را در افزایش انگیزه جوانان روستایی برای ماندن در مناطق روستایی و اشتغال در بخش کشاورزی ضروری است.

مالاتست (Malatest, 2002)، در بررسی زمینه مهاجرت جوانان روستایی کانادا، بدین نتیجه رسید که افزایش فرصت‌های اشتغال برای جوانان روستایی به عنوان مهم‌ترین عامل کلیدی برای بهبود زندگی جوانان در روستاست. وی عوامل بهبود زندگی در روستا را از دیدگاه جوانان روستایی بدین صورت اولویت‌بندی کرد: بهبود فرصت‌های اشتغال، فراهم کردن فرصت‌های تجربه کاری، بهبود فرصت‌های آموزشی پس از دبیرستان، و بهبود فرصت‌هایی برای فعالیت‌های اجتماعی.

به باور فری (Ferry, 2006)، در مناطق روستایی، نقش نظام‌های اجتماع، خانواده و مدرسه در انتخاب شغل جوانان اهمیت دارد. این نظام‌ها با ایجاد انگیزه و نیز شرایط

فکری مناسب در جوانان روستایی می‌توانند نقشی سازنده در جذب جوانان روستایی به فعالیت‌های کشاورزی داشته باشند.

آلوجاید (Olujide, 2008)، در مطالعه‌ای در مورد نگرش جوانان روستایی در زمینه پروژه‌های توسعه، نقش جوانان روستایی را بسیار مهم ارزیابی کرد. بر اساس نتایج این تحقیق، بین نگرش و میزان مشارکت جوانان روستایی در زمینه پروژه‌های توسعه روستایی رابطه معنی‌دار وجود دارد.

بر اساس مطالب پیش‌گفته، می‌توان نتیجه گرفت که در مجموع، جوانان روستایی مورد مطالعه در کشورهای دیگر در مورد شغل کشاورزی نگرش‌هایی متفاوت دارند. اکنون این سؤال مطرح است که «آیا در کشورمان در کل و به‌طور اخص در استان سمنان نیز وضعیت این‌گونه است؟». تحقیق حاضر، با مطالعه در مورد نگرش جوانان روستایی استان سمنان نسبت به اشتغال در فعالیت‌های کشاورزی، می‌کوشد بدین پرسش پاسخ دهد. در این راستا، این پژوهش هدف‌های زیر را دنبال می‌کند:

- تعیین تأثیر ویژگی‌های فردی جوانان روستایی استان سمنان بر اشتغال در فعالیت‌های کشاورزی؛
- تعیین سطح نگرش جوانان روستایی استان سمنان نسبت به اشتغال در فعالیت‌های کشاورزی؛
- تعیین ویژگی‌های اقتصادی مؤثر بر نگرش جوانان روستایی استان سمنان نسبت به اشتغال در فعالیت‌های کشاورزی؛ و
- تعیین ویژگی‌های اجتماعی مؤثر بر نگرش جوانان روستایی استان سمنان نسبت به اشتغال در فعالیت‌های کشاورزی.

چارچوب نظری

چارچوب نظری تحقیق حاضر بر نظریه فیشباین و آیزن^(۱) مبتنی است. بر اساس این نظریه، تجارب شخصی، مشاهدات، دانش و ارزش‌های جوانان روستایی در مورد کشاورزی و ماهیت آنها بر نگرش این افراد نسبت به شغل کشاورزی تأثیر می‌گذارد، و

این نگرش خود به شکل‌گیری عقاید، تمایلات و تصمیم آنها در مورد احراز یا عدم احراز شغل کشاورزی در آینده یا مشارکت در امور کشاورزی خواهد انجامید؛ به دیگر سخن، نگرش آنها نسبت به کشاورزی به صورت نظری بیانگر میزان و نوع علاقه آنها به کشاورزی به مثابه یک حرفه است. تحقیق حاضر بر آن است که بدین مقوله مهم بپردازد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی، از نظر امکان کنترل متغیرها از نوع علی-ارتباطی، از نظر روش‌شناسی تحقیق از نوع توصیفی و از لحاظ گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات میدانی است. هدف اصلی تحقیق، بررسی ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در فعالیتهای کشاورزی در سطح استان سمنان بوده و روابط بین متغیرها بدون هرگونه دخالت و کنترل بررسی شده است.

متغیر وابسته تحقیق «نگرش جوانان روستایی استان سمنان نسبت به اشتغال در فعالیتهای کشاورزی» بود که از طریق یازده گویه طبق طیف لیکرت اندازه‌گیری شد. متغیرهای مستقل پژوهش نیز عبارت بودند از: ویژگی‌های فردی (سن، جنس، سطح تحصیلات، وضعیت تأهل، محل سکونت و محل تولد، تعداد اعضای خانوار، میزان علاقه به فعالیتهای کشاورزی، شغل پدر، انتخاب کشاورزی به عنوان شغل اصلی، برخورداری از اطلاعات و دانش فنی مورد نیاز، برخورداری از مهارت فنی مورد نیاز، برخورداری از توانایی جسمانی مورد نیاز، و برخورداری از توانایی و آمادگی روانی لازم)؛ ویژگی‌های اجتماعی (میزان ارتباط با سازمان‌ها و نهادهای روستایی و کشاورزی، و تمایل به انجام کارهای گروهی و اقدامات گروهی)؛ و ویژگی‌های اقتصادی (میزان درآمد سالانه، سطح اراضی زراعی و باغی، تعداد گوسفند و گاو، مالکیت تراکتور و دنباله‌بندهای کشاورزی، میزان برخورداری از منابع مالی مورد نیاز، و میزان دسترسی و امکان دریافت وام و منابع اعتباری مورد نیاز).

لازم به ذکر است که به منظور بررسی نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در فعالیتهای کشاورزی، یازده سؤال بسته با طیف لیکرت پنج‌قسمتی مطرح و برای

توصیف کیفی متغیر نگرش، از روش انحراف معیار از میانگین (ISDM) استفاده شد. این روش از جمله روش‌های مطرح در زمینه توصیف کیفی نگرش به‌شمار می‌رود و در آن، امتیازهای به‌دست آمده از میزان نگرش افراد به چهار سطح قابل تقسیم است. روش تبدیل این امتیازها به چهار سطح بر اساس رابطه زیر به‌دست آمده است (صدیقی و درویش‌نیا، ۱۳۸۱؛ صدیقی و احمدپور خاک، ۱۳۸۴):

A= ضعیف : $\text{Min} \leq A < \text{Mean}-\text{SD}$

B= متوسط : $\text{Mean}-\text{SD} \leq B < \text{Mean}$

C= خوب : $\text{Mean} \leq C < \text{MEAN}+ \text{SD}$

D= عالی : $\text{Mean} + \text{SD} \leq D < \text{Max}$

جامعه آماری تحقیق شامل جوانان روستایی بین ۱۸ تا ۲۴ سال ساکن در مناطق روستایی استان سمنان به تعداد ۱۰۲۰۸۹ نفر (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵) بود. حجم نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان به تعداد ۳۸۴ نفر تعیین و برای دسترسی به نمونه‌های مورد نظر، از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بهره‌گیری شد.

برای سنجش روایی پرسشنامه، از نظرات اعضای هیئت علمی ترویج و آموزش کشاورزی و همچنین، مسئولان جهاد کشاورزی استان استفاده شد. برای سنجش پایایی پرسشنامه نیز از ضریب آلفای کرونباخ پس از انجام آزمون مقدماتی استفاده شد، بدین صورت که سی پرسشنامه به‌منظور پیش‌آزمون تکمیل و مقدار ضریب آلفای کرونباخ برای متغیر وابسته به میزان ۰/۸۶ محاسبه شد. همچنین، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آمار توصیفی شامل فراوانی و برخی از مشخص‌کننده‌های مرکزی و پراکندگی و در آمار استنباطی نیز از آزمون‌های همبستگی اسپیرمن، کروسکال والیس، من‌ویتنی و همچنین برآورد رگرسیون چندگانه بهره‌گیری شد.

نتایج و بحث

یافته‌ها بیانگر آن است که از میان افراد مورد مطالعه، ۸۴ درصد مرد و ۱۶ درصد زن بودند؛ میانگین سن افراد مورد مطالعه در حدود بیست سال و بیشترین فراوانی متعلق به

سن هجده سال با ۱۴/۹ درصد بود؛ همچنین، محل تولد ۹۸/۷ درصد از افراد مورد مطالعه روستا و محل سکونت ۸۱/۱ درصد نیز روستا بوده است؛ بیشترین سطح تحصیلات هم مربوط به گروه دیپلم با ۲۷/۶ درصد بود.

یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که از میان افراد مورد مطالعه، ۳۴/۲ درصد کشاورز و ۲۷/۴ درصد نیز بیکار بودند. بر اساس یافته‌ها، شغل پدر ۵۴/۲ درصد از پاسخ‌گویان کشاورز بوده و میانگین درآمد سالانه خانوار در حدود پنج میلیون تومان است. همچنین، ۵۲/۷ درصد از افراد مورد مطالعه خیلی کم از منابع مالی لازم برای راه‌اندازی و استمرار فعالیت در بخش کشاورزی برخوردارند؛ و ۷۳/۳ درصد از افراد مورد مطالعه هم خیلی کم دسترسی و امکان دریافت وام و منابع اعتباری مورد نیاز از شبکه بانکی کشور را داشته‌اند.

در پاسخ بدین سؤال که «آیا فعالیت کشاورزی را به عنوان شغل اصلی انتخاب می‌کنید یا خیر؟»، ۶۹/۳ درصد از افراد مورد مطالعه پاسخ منفی داده‌اند. یافته‌های تحقیق گویای آن است که ۳۳/۳ درصد از پاسخ‌گویان در حد متوسط به انجام فعالیت‌های کشاورزی علاقه دارند.

نتایج پژوهش نشان داد که ۳۷/۳٪ از پاسخگویان در حد کم از اطلاعات و دانش فنی مورد نیاز به منظور اشتغال در بخش کشاورزی برخوردار بودند. یافته بیانگر آن بود که ۴۱/۳٪ از پاسخگویان در حد کم از مهارت فنی مورد نیاز به منظور انجام صحیح فعالیتی در بخش کشاورزی برخوردار بودند. بر اساس یافته‌های حاصله ۳۷/۳٪ از پاسخگویان از توانایی جسمانی لازم جهت فعالیت در بخش کشاورزی برخوردار هستند. همچنین بر اساس نتایج حاصله، ۳۴/۷٪ از پاسخگویان از آمادگی روانی لازم جهت فعالیت در بخش کشاورزی برخوردار می‌باشند. بر اساس یافته‌های تحقیق، جوانان روستایی با توجه به میزان برخورداری از امکانات مورد نیاز بیشتر به فعالیت‌های باغداری، زراعت، پرورش گوسفند، سبزی و صیفی کاری، پرورش زنبور عسل، پرورش گاو گوشتی، پرورش گاو شیری، پرورش مرغ گوشتی، پرورش مرغ تخمگذار و کشت گلخانه ای می‌پردازند (جدول ۱).

جدول ۱- میزان برخورداری از امکانات مورد نیاز برای فعالیت مورد نظر

اولویت	انحراف معیار	میانگین	فعالیت
۱	۱/۰۵	۲/۲۸	باغداری
۲	۰/۹۲	۲/۲۲	زراعت
۳	۱/۰۸	۲/۱۰	پرورش گوسفند
۴	۱	۱/۹۴	سبزی و صیفی‌کاری
۵	۲/۴۵	۱/۹۴	پرورش زنبور عسل
۶	۰/۹۱	۱/۸۹	پرورش گاو گوشتی
۷	۰/۹۷	۱/۸۵	پرورش گاو شیری
۸	۰/۹۸	۱/۷۵	پرورش مرغ گوشتی
۹	۰/۹۲	۱/۷۳	پرورش مرغ تخمگذار
۱۰	۰/۸۰	۱/۶۸	کشت گلخانه‌ای
۱۱	۰/۹۱	۱/۶۷	بازاریابی محصولات کشاورزی
۱۲	۰/۸۹	۱/۵۹	پرورش بلدرچین
۱۳	۰/۸۲	۱/۵۷	پرورش گیاهان دارویی
۱۴	۰/۸۴	۱/۵۷	پرورش قارچ خوراکی
۱۵	۰/۷۱۸	۱/۵۱۴	فرآوری محصولات کشاورزی
۱۶	۰/۸۱	۱/۵۰	پرورش شتر
۱۷	۰/۷۵	۱/۵۰	پرورش شترمرغ
۱۸	۰/۷۵	۱/۴۷	پرورش ماهی خوراکی
۱۹	۰/۷۳	۱/۴۷	سردخانه و انبارداری
۲۰	۰/۷۱	۱/۴۶	پرورش گل و گیاهان زینتی
۲۱	۰/۶۵	۱/۴۵	تولید کودهای آلی و زیستی
۲۲	۰/۸۱	۱/۴۲	بسته‌بندی محصولات کشاورزی
۲۳	۰/۶۴	۱/۴۲	پرورش ماهی زینتی
۲۴	۰/۶۵	۱/۳۵	تولید خوراک دام و طیور
۲۵	۰/۵۸	۱/۳۵	خدمات مکانیزاسیون کشاورزی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

اولویت‌بندی میزان تمایل جوانان روستایی به اشتغال در فعالیت‌های کشاورزی

یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که از بین فعالیت‌های کشاورزی، بیشترین میزان تمایل و علاقه جوانان روستایی به اشتغال در این فعالیت‌هاست: باغداری، پرورش گوسفند، زراعت، پرورش گاو گوشتی، پرورش گاو شیری، کشت گلخانه‌ای، سبزی و صیفی‌کاری، پرورش گل و گیاهان زینتی، بسته‌بندی محصولات کشاورزی و پرورش قارچ خوراکی، که از بالاترین اولویت برخوردار بوده‌اند (جدول ۲).

جدول ۲- اولویت‌بندی میزان تمایل و علاقه به اشتغال در زمینه مورد نظر

اولویت	انحراف معیار	میانگین	فعالیت
۱	۱/۱۰	۳/۵۱	باغداری
۲	۱/۳۰	۳/۲۷	پرورش گوسفند
۳	۱/۰۹	۳/۱۸	زراعت
۴	۱/۲۸	۳	پرورش گاو گوشتی
۵	۱/۲۸	۲/۹۰	پرورش گاو شیری
۶	۱/۲۶	۲/۸۳	کشت گلخانه‌ای
۷	۱/۲۳	۲/۷۶	سبزی و صیفی‌کاری
۸	۱/۲۹	۲/۴۳	پرورش گل و گیاهان زینتی
۹	۱/۱۴	۲/۴۱	بسته‌بندی محصولات کشاورزی
۱۰	۱/۳۷	۲/۳۸	پرورش قارچ خوراکی
۱۱	۱/۱۱	۲/۳۷	فرآوری محصولات کشاورزی
۱۲	۱/۲۲	۲/۳۴	بازاریابی محصولات کشاورزی
۱۳	۱/۲۹	۲/۳۳	پرورش زنبور عسل
۱۴	۱/۲۹	۲/۳۱	پرورش گیاهان دارویی
۱۵	۱/۴۰	۲/۲۶	پرورش مرغ تخمگذار
۱۶	۱/۱۳	۲/۲۶	خدمات مکانیزاسیون کشاورزی
۱۷	۱/۲۶	۲/۲۵	پرورش مرغ گوشتی
۱۸	۱/۱۹	۲/۲۲	سردخانه و انبارداری
۱۹	۱/۲۹	۲/۱۶	پرورش ماهی خوراکی
۲۰	۱/۱۲	۲/۱۳	تولید خوراک دام و طیور
۲۱	۱/۱۴	۲/۱۳	تولید کودهای آلی و زیستی
۲۲	۱/۱۵	۲/۰۸	پرورش شترمرغ
۲۳	۱/۲۴	۲/۰۴	پرورش شتر
۲۴	۱/۱۹	۱/۹۵	پرورش بلدرچین
۲۵	۱/۰۴	۱/۷۹	پرورش ماهی زینتی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در فعالیتهای کشاورزی

یافته‌های تحقیق نشان داد که برای گویه «همیشه به انجام فعالیتهای کشاورزی علاقه داشتم»، ۵۴/۱ درصد از پاسخ‌گویان گزینه «زیاد» را انتخاب کردند. همچنین، برای گویه «در انجام فعالیتهای کشاورزی احساس غرور می‌کنم»، ۴۵/۹ درصد از پاسخ‌گویان نیز گزینه «زیاد» را برگزیدند. نتایج سایر گویه‌ها به‌منظور بررسی نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در فعالیتهای کشاورزی در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳- نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در فعالیتهای کشاورزی (درصد معتبر)

گویه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع کل
همیشه به انجام فعالیتهای کشاورزی علاقه داشتم	۴/۱	۱۴/۹	۲۱/۶	۵۴/۱	۵/۴	۱۰۰
در انجام فعالیتهای کشاورزی احساس غرور می‌کنم	۵/۴	۱۶/۲	۲۴/۳	۴۵/۹	۸/۱	۱۰۰
تلاش می‌کنم بیشتر انرژی خود را صرف انجام فعالیتهای کشاورزی کنم	۲/۷	۱۴/۹	۲۴/۳	۴۵/۹	۱۲/۲	۱۰۰
در آینده نیز ترجیح می‌دهم به فعالیتهای کشاورزی بپردازم	۶/۸	۱۳/۵	۱۷/۶	۴۷/۳	۱۴/۹	۱۰۰
کشاورزی شغلی یکنواخت و خسته‌کننده نیست	۱۰/۸	۱۳/۵	۲۱/۶	۴۱/۹	۱۲/۲	۱۰۰
درآمد کشاورزی از سایر مشاغل کمتر نیست	۱۱	۲۷/۴	۲۴/۷	۲۸/۸	۸/۲	۱۰۰
با پرداختن به فعالیتهای کشاورزی آینده‌ای درخشان در انتظارم است	۱۲/۲	۲۴/۳	۳۲/۴	۲۱/۶	۹/۵	۱۰۰
فعالیتهای کشاورزی از توان جسمی من بیشتر نیست	۹/۶	۲۰/۵	۳۰/۱	۳۲/۹	۶/۸	۱۰۰
جامعه برای انجام فعالیتهای کشاورزی ارزش و اهمیت قائل است	۱۷/۶	۱۸/۹	۲۹/۷	۳۱/۱	۲/۷	۱۰۰
مایلم کارهای سخت و دشوار را انجام دهم	۱۵/۱	۲۴/۷	۴۲/۵	۱۵/۱	۲/۷	۱۰۰
نیازهای اقتصادی من با انتخاب شغل کشاورزی تأمین می‌شود	۲۷	۳۷/۸	۲۷	۶/۸	۱/۴	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

به منظور بررسی نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در فعالیت‌های کشاورزی، یازده سؤال بسته با طیف لیکرت پنج‌قسمتی مطرح و برای توصیف کیفی متغیر نگرش، از روش انحراف معیار از میانگین (ISDM) استفاده شد. بر اساس جدول ۴، وضعیت کلی نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در فعالیت‌های کشاورزی گویای سطح متوسط نگرش در ۴۶/۶ درصد از آنهاست؛ این نتیجه با یافته‌های علی‌بیگی (۱۳۸۷) مطابقت دارد.

جدول ۴- وضعیت کلی نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در فعالیت‌های کشاورزی

سطح نگرش	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
ضعیف	۸۰	۲۱/۳	۲۱/۹	
متوسط	۱۷۰	۴۵/۳	۴۶/۶	۲۱/۹
خوب	۱۰۵	۲۸	۲۸/۸	۶۸/۵
عالی	۱۰	۲/۷	۲/۷	۹۷/۳
بدون پاسخ	۱۰	۲/۷	-	۱۰۰
جمع کل	۳۷۵	۱۰۰	۱۰۰	

میانگین = ۳/۱۲۳ انحراف معیار = ۰/۷۷۶ حداقل = ۲ حداکثر = ۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج آزمون‌های استنباطی

نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن بیانگر آن است که متغیرهای سطح زمین زراعی، سطح باغ، علاقه‌مندی به انجام فعالیت‌های کشاورزی، میزان برخورداری از اطلاعات و دانش فنی مورد نیاز، میزان برخورداری از توانایی جسمانی لازم، همکاری با مراکز خدمات جهاد کشاورزی، مدیریت جهاد کشاورزی، شورای اسلامی روستا، شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای در سطح ۹۹ درصد و متغیرهای درآمد سالانه و میزان تمایل به انجام کارهای گروهی در سطح ۹۵ درصد رابطه مثبت و معنی‌دار و متغیر همکاری با تعاونی‌های تولید در سطح ۹۵ درصد رابطه منفی و معنی‌دار با «نگرش به انجام فعالیت‌های

کشاورزی دارند (جدول ۵). این نتایج با یافته‌های موسایی و عمانی (۱۳۸۹) همخوانی دارد، در حالی که با یافته‌های مطالعه علی‌بیگی (۱۳۸۷) همخوانی ندارد.

جدول ۵- مقادیر ضریب همبستگی اسپیرمن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
سن	۰/۰۴۹	۰/۳۵۳
سطح تحصیلات	-۰/۰۸۱	۰/۱۳۱
سطح زمین زراعی	۰/۲۵۷	۰/۰۰۰
سطح باغ	۰/۳۷۳	۰/۰۰۰
درآمد سالانه	۰/۱۲۷	۰/۰۳۰
میزان برخورداری از منابع مالی مورد نیاز	۰/۰۷۰	۰/۱۸۷
میزان دسترسی و امکان دریافت وام و منابع اعتباری	۰/۰۱۱	۰/۸۳۰
علاقه‌مندی به انجام فعالیت‌های کشاورزی	۰/۳۱۲	۰/۰۰۰
میزان برخورداری از اطلاعات و دانش فنی مورد نیاز	۰/۲۸۶	۰/۰۰۰
میزان برخورداری از مهارت فنی مورد نیاز	۰/۱۰۱	۰/۰۵۴
میزان تمایل به انجام کارهای گروهی	۰/۱۰۸	۰/۰۳۹
میزان برخورداری از توانایی جسمانی لازم	۰/۱۸۰	۰/۰۰۱
میزان برخورداری از توانایی و آمادگی روانی لازم	۰/۰۷۹	۰/۱۳۰
همکاری با مراکز خدمات جهاد کشاورزی	۰/۲۷۵	۰/۰۰۰
همکاری با مدیریت جهاد کشاورزی	۰/۴۱۹	۰/۰۰۰
همکاری با شورای اسلامی روستا	۰/۱۷۲	۰/۰۰۱
شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای	۰/۲۹۶	۰/۰۰۰
همکاری با تعاونی تولید	-۰/۱۳۳	۰/۰۱۲
همکاری با تعاونی روستایی	۰/۰۳۸	۰/۴۷۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج آزمون کروسکال والیس بیانگر آن است که بین جوانان روستایی با سطوح تحصیلی مختلف در نگرش نسبت به انجام فعالیت‌های کشاورزی تفاوت معنی‌دار وجود دارد ($\chi^2 = 19/019$ و $\text{sig.} = 0/008$). این نتیجه با یافته‌های پورسینا و همکاران (۱۳۸۹) همخوانی دارد.

نتایج آزمون من‌ویتنی بیانگر آن است که بین جوانان روستایی با مشاغل مختلف در نگرش نسبت به انجام فعالیت‌های کشاورزی تفاوت معنی‌دار وجود دارد ($U=275$ و $\text{sig.}=0/000$). همچنین، بین جوانانی که کشاورزی را به عنوان شغل اصلی خود انتخاب می‌کنند، در نگرش نسبت به فعالیت در این زمینه تفاوت معنی‌دار مشاهده شد ($U=9500$ و $\text{sig.}=0/000$). بین سایر طبقات مختلف تفاوت معنی‌دار مشاهده نشد (جدول ۶).

جدول ۶ - نتیجه آزمون من ویت نی

متغیر	آماره U	سطح معنی‌داری
جنس	۷۵۳۷/۵	۰/۶۰۰
محل تولد	۷۰۰	۰/۳۵۹
محل سکونت	۹۹۷۵	۰/۶۳۵
وضعیت تاهل	۱۵۰۳۷/۵	۰/۱۴۳
شغل جوانان روستایی	۲۷۵	۰/۰۰۰
شغل پدر	۷۵۰	۰/۱۹۱
نوع نظام بهره برداری	۵۵۰	۰/۷۳۲
مالکیت تراکتور	۸۳۲۵	۰/۰۹۸
انتخاب کشاورزی به عنوان شغل اصلی	۹۵۰۰	۰/۰۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج برآورد رگرسیون چندگانه حاکی از آن است که از بین متغیرهای معنی‌دار شده، تنها هشت متغیر توانایی ورود به معادله رگرسیون چندگانه را داشتند که در مجموع، ۴۷/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته «نگرش نسبت به انجام فعالیت‌های کشاورزی» را تبیین می‌کنند؛ شش متغیر تأثیر مثبت داشتند که عبارت‌اند از: علاقه‌مندی به انجام فعالیت‌های کشاورزی، سطح زمین زراعی، همکاری با مراکز خدمات کشاورزی، تمایل به انجام کار گروهی، همکاری با شورای اسلامی روستا، و همکاری با مدیریت جهاد کشاورزی؛ همچنین، متغیرهای دارای تأثیر منفی عبارت‌اند از: همکاری با تعاونی تولید و میزان برخورداری از اطلاعات و دانش فنی (جدول ۷ و ۸). این نتایج با یافته‌های مطالعه رابینسون و همکاران

(Robinson et al., 2007) همخوانی و با نتایج مطالعه سوانسون (۱۳۷۰) تناقض دارد.

جدول ۷- خلاصه نتایج رگرسیون

ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد	
۰/۴۱۵	۰/۷۲	۰/۱۶۷	۰/۷۵۰	۱
۰/۴۷۷	۰/۲۲۸	۰/۲۱۹	۰/۷۲۶	۲
۰/۵۶۵	۰/۳۲۰	۰/۳۰۸	۰/۶۸۴	۳
۰/۶۰۱	۰/۳۶۱	۰/۳۴۶	۰/۶۶۵	۴
۰/۶۲۵	۰/۳۹۱	۰/۳۶۳	۰/۶۵۱	۵
۰/۶۶۶	۰/۴۴۳	۰/۴۲۴	۰/۶۲۴	۶
۰/۶۸۱	۰/۴۶۴	۰/۴۴۲	۰/۶۱۴	۷
۰/۶۹۰	۰/۴۷۷	۰/۴۵۲	۰/۶۰۸	۸

مأخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به نتایج به دست آمده، معادله رگرسیون در گام هشتم عبارت است از:

$$Y = 1/305 + 0/252 x_1 + 0/104 x_2 + 0/234 x_3 - 0/184 x_4 - 0/342 x_5 + 0/216 x_6 + 0/116 x_7 + 0/106 x_8$$

جدول ۸- ضرایب متغیرهای وارد شده در معادله رگرسیون در گام هشتم

متغیرها	ضرایب		معنی داری	سطح
	استاندارد	استاندارد		
	B	خطای استاندارد		
ضریب ثابت	۱/۳۰۵	۰/۲۶۰	۰/۰۰۰	۵/۰۱۸
علاقه‌مندی به کشاورزی	۰/۲۵۲	۰/۰۵۴	۰/۰۰۰	۴/۶۶۰
سطح زمین زراعی	۰/۱۰۴	۰/۰۱۳	۰/۰۰۰	۷/۸۰۱
همکاری با مرکز خدمات جهاد کشاورزی	۰/۲۳۴	۰/۰۵۳	۰/۰۰۰	۴/۴۳۷
همکاری با تعاونی تولید	- ۰/۱۸۴	۰/۰۴۶	۰/۰۰۰	-۳/۹۷۹
میزان برخورداری از اطلاعات و دانش فنی	- ۰/۳۴۲	۰/۰۷۴	۰/۰۰۰	-۴/۶۱۶
میزان تمایل به انجام کار گروهی	۰/۲۱۶	۰/۰۵۸	۰/۰۰۰	۳/۶۹۲
همکاری با شورای اسلامی روستا	۰/۱۱۶	۰/۰۴۴	۰/۰۰۸	۰/۶۶۸
همکاری با مدیریت جهاد کشاورزی	۰/۱۰۶	۰/۰۵۲	۰/۰۴۰	۰/۰۶۷

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

- از آنجا که سطح تحصیلات ۵۸/۹ درصد از افراد مورد مطالعه «زیر دیپلم» و ۲۷/۶ درصد نیز «دیپلم» بود، می‌توان نتیجه گرفت که اکثر جوانان روستایی از تحصیلات دانشگاهی و حرفه‌ای مرتبط برخوردار نیستند. این وضعیت بیانگر آن است که جامعه مورد مطالعه دوره‌های رسمی مرتبط با کشاورزی را طی نکرده است و از این‌رو، از قابلیت‌های حرفه‌ای لازم برای اشتغال در کشاورزی برخوردار نیستند.
- با توجه به اظهارات ۲۷/۴ درصد از پاسخ‌گویان مبنی بر بیکار بودن آنها، می‌توان گفت که حدود یک‌چهارم از جوانان روستایی فاقد شغل مشخص و ثابت هستند.

- از آنجا که میانگین درآمد سالانه خانوار در حدود پنج میلیون تومان برآورد شده، این وضعیت با توجه به شاخص‌های اقتصادی کنونی کشور، گویای آن است که خانوارهای مورد مطالعه زیر خط فقر به‌سر می‌برند. محدود و منقطع بودن فرصت‌های اشتغال در مناطق روستایی و به‌ویژه در بخش کشاورزی یکی از عوامل کاهش درآمد برای جوانان روستایی محسوب می‌شود.
- نتایج تحقیق حاکی از آن است که در حدود ۹۵ درصد از جوانان روستایی از منابع مالی مورد نیاز برای راه‌اندازی و استمرار فعالیت‌های کشاورزی برخوردار نیستند. این وضعیت چشم‌انداز راه‌اندازی کسب‌وکارهای جدید و تداوم فعالیت‌های قبلی را با مانع و دشواری جدی مواجه می‌سازد. ناگفته پیداست که منابع مالی از عوامل مهم تولید در بخش کشاورزی به‌شمار می‌رود.
- نتایج تحقیق حاکی از آن است که در حدود ۹۷ درصد از جوانان روستایی با دسترسی کم و امکان ضعیف دریافت وام و منابع اعتباری مورد نیاز از شبکه بانکی مواجه‌اند. چنین وضعیتی موجب عدم تأمین منابع مالی مورد نیاز و خلل در سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی می‌شود و روند توسعه اشتغال‌زایی و کارآفرینی را در بخش کشاورزی و روستایی با مشکلات جدی مواجه می‌کند.
- با توجه به اینکه ۶۹ درصد از جوانان روستایی اظهار داشتند که فعالیت کشاورزی را به عنوان شغل اصلی انتخاب نخواهند کرد، این وضعیت مبین آن است که نگاه آنها به اشتغال در این بخش مثبت نیست و در آینده نیز به احتمال کم بدان خواهند پرداخت. با توجه به بالا رفتن سن کشاورزان حاضر و گرایش ضعیف جوانان روستایی به اشتغال در این بخش، نتایج گویای آن است که این بخش در آینده‌ای نه‌چندان دور، با فرسایش نیروی انسانی بیشتری مواجه خواهد بود.
- با توجه به اینکه در حدود هفتاد درصد از جوانان روستایی کمتر از سطح متوسط به فعالیت‌های کشاورزی علاقه دارند، این احتمال وجود دارد که آهنگ مهاجرت از روستا و بخش کشاورزی با شتاب بیشتری شود و یا شاغلان نیز با انگیزه و مدیریت ضعیف‌تر به اداره واحدهای تولیدی خود پردازند.

- از آنجا که حدود نود درصد از جوانان روستایی اذعان داشتند که از اطلاعات و دانش فنی مورد نیاز برای اشتغال در بخش کشاورزی در سطح کمتر از حد متوسط برخوردارند، این وضعیت موجب استفاده نادرست از عوامل تولید، کاهش عملکرد و تنزل کیفیت و نیز تقلیل بهره‌وری در بخش می‌شود.
- از آنجا که حدود نود درصد از جوانان روستایی اذعان داشتند که از مهارت مورد نیاز برای اشتغال در بخش کشاورزی در سطح کمتر از حد متوسط برخوردارند، این وضعیت موجب استفاده نادرست از عوامل تولید، کاهش عملکرد و تنزل کیفیت، افزایش هزینه تولید و نیز کاهش بهره‌وری در بخش می‌شود.
- با توجه به اینکه در حدود ۸۷ درصد از جوانان روستایی کمتر از سطح متوسط به انجام کارهای گروهی و اقدامات جمعی با سایر جوانان روستا تمایل دارند، این وضعیت مبین گرایش ضعیف به فعالیت‌های مشارکتی است، در حالی که پیشبرد موفقیت‌آمیز بسیاری از فعالیت‌های کشاورزی و روستایی نیازمند اقدامات جمعی و گروهی است.
- نتایج گویای آن است که به اعتقاد حدود هفتاد درصد از جوانان روستایی، آنها از توان جسمانی لازم برای فعالیت در بخش کشاورزی برخوردار نیستند و از آنجا که کشاورزی فعالیتی یدی است، چه‌بسا همین موضوع موجب حضور کم‌رنگ قشر جوان در این فعالیت باشد. البته چنانچه این اظهارات را نزدیک به واقعیت بدانیم، شاید بتوان یکی از دلایل آن را به سوء تغذیه، کم‌ تحرکی و یا تغییر الگو و سبک زندگی در مناطق روستایی نسبت داد.
- با توجه به اینکه حدود هفتاد درصد از جوانان روستایی اظهار کردند که به میزان کمتر از سطح متوسط، از توانایی و آمادگی روانی لازم برای فعالیت در بخش کشاورزی برخوردارند، این وضعیت ممکن است زمینه حضور ضعیف قشر جوان در فعالیت‌های جاری و یا گرایش ضعیف جوانان به راه‌اندازی فعالیت‌های جدید در سطح منطقه را در پی داشته باشد.

- بر اساس نتایج تحقیق، وضعیت کلی نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در فعالیتهای کشاورزی گویای آن است که حدود ۶۸ درصد از آنها از سطح نگرش «متوسط به پایین» برخوردارند.
- بر اساس نتایج آزمون همبستگی، متغیرهای سطح زمین زراعی، سطح باغ، علاقه‌مندی به انجام فعالیتهای کشاورزی، میزان برخورداری از اطلاعات و دانش فنی مورد نیاز، میزان برخورداری از توانایی جسمانی لازم، همکاری با مراکز خدمات جهاد کشاورزی، مدیریت جهاد کشاورزی، همکاری با شورای اسلامی روستا، و همکاری با شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای در سطح ۹۹ درصد و متغیرهای درآمد سالانه و میزان تمایل به انجام کارهای گروهی در سطح ۹۵ درصد رابطه مثبت و معنی‌دار با نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در فعالیتهای کشاورزی دارند؛ به دیگر سخن، هرچه میزان هر کدام از متغیرهای یادشده بیشتر شود، نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در فعالیتهای کشاورزی نیز بیشتر خواهد شد. همچنین، متغیر همکاری با تعاونی‌های تولید در سطح ۹۵ درصد رابطه‌ای منفی و معنی‌دار با متغیر وابسته تحقیق دارد؛ به دیگر سخن، هرچه رابطه و همکاری جوانان روستایی با تعاونی‌های تولید بیشتر باشد، نگرش آنها نسبت به اشتغال در فعالیتهای کشاورزی منفی‌تر خواهد بود؛ شاید علت آن ضعف کارکرد و کیفیت پایین خدمات این نهاد باشد، که تأثیر و تصویری نامناسب بر نگرش جوانان روستایی نسبت به فعالیت در بخش کشاورزی از خود بر جای می‌گذارد.
- بر پایه نتایج رگرسیون چندگانه، از بین متغیرهای معنی‌دار شده تحقیق، تنها هشت متغیر توانایی ورود به معادله رگرسیون چندگانه را دارند که در مجموع، ۴۷/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته تحقیق را تبیین می‌کنند؛ شش متغیر تأثیر مثبت دارند که عبارت‌اند از: علاقه‌مندی به انجام فعالیتهای کشاورزی، سطح زمین زراعی، همکاری با مراکز خدمات کشاورزی، تمایل به انجام کار گروهی، همکاری با شورای اسلامی روستا، و همکاری با مدیریت جهاد کشاورزی؛

همچنین، متغیرهای دارای تأثیر منفی عبارت‌اند از: همکاری با تعاونی تولید و میزان برخورداری از اطلاعات و دانش فنی.

بر اساس نتایج پژوهش، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- نتایج حاکی از آن بود که ۵۸/۹ درصد از افراد مورد مطالعه از تحصیلات زیر دیپلم و ۲۷/۶ درصد نیز از تحصیلات دیپلم برخوردارند. از این رو، پیشنهاد می‌شود که زمینه لازم برای ادامه تحصیل این قشر در سطوح متوسطه و دانشگاه در رشته‌های کشاورزی فراهم شود. فعال‌سازی هنرستان‌های کشاورزی و نیز مراکز آموزش علمی-کاربردی جهاد کشاورزی در شهرستان‌های استان و نیز آگاه‌سازی، راهنمایی و هدایت، تشویق و ترغیب نوجوانان و جوانان روستایی برای تحصیل در این مراکز می‌تواند مثمر ثمر باشد. در نظر گرفتن امتیازاتی برای دانش‌آموختگان مراکز آموزش علمی-کاربردی جهاد کشاورزی و هنرستان‌های کشاورزی برای ادامه تحصیل در مؤسسات آموزش عالی می‌تواند انگیزه‌بخش باشد. همچنین، حمایت‌های ویژه از این دانش‌آموختگان (از جمله صدور مجوز تأسیس واحد تولیدی و پرداخت تسهیلات بانکی با بهره پایین) می‌تواند منجر به گرایش مثبت در جوانان روستایی نسبت به اشتغال در کشاورزی شود.
- از آنجا که حدود نود درصد از جوانان روستایی اذعان داشتند که از اطلاعات، دانش فنی و مهارت مورد نیاز برای اشتغال در بخش کشاورزی در سطح کمتر از حد متوسط برخوردارند، پیشنهاد می‌شود که مسئولان ذی‌ربط نسبت به طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی ترویجی بر اساس نیازهای آموزشی جوانان روستایی اقدام کنند تا از رهگذر دانش و مهارت‌افزایی، قابلیت و توانمندی جوانان روستایی برای اشتغال در بخش کشاورزی تقویت شود.
- با توجه به اینکه در حدود ۸۷ درصد از جوانان روستایی کمتر از سطح متوسط به انجام کارهای گروهی و اقدامات جمعی با سایر جوانان روستا تمایل دارند، به

- متولیان بخش روستایی و کشاورزی پیشنهاد می‌شود که با طراحی و اجرای برنامه‌های مشارکتی و نیز تقویت سرمایه اجتماعی، موجب تقویت روحیه و تمایل جوانان روستایی برای انجام کارهای گروهی و اقدامات جمعی شوند.
- با توجه به اینکه حدود ۶۸ درصد از جوانان روستایی از سطح نگرش متوسط به پایین نسبت به اشتغال در فعالیتهای کشاورزی برخوردارند، لازم است مجموعه دستگاه‌ها و متولیان بخش روستایی و کشاورزی با برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری صحیح و مناسب زمینه اعتماد، علاقه و نگرش مثبت جوانان روستایی نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی را فراهم آورند. بازدید از پروژه‌ها و فعالیتهای موفق و ملاقات و گفتگو با کارآفرینان می‌تواند بسیار مؤثر و انگیزه‌بخش باشد.
 - با توجه به نتیجه آزمون رگرسیون چند گانه، شش متغیر علاقه‌مندی به انجام فعالیتهای کشاورزی، سطح زمین زراعی، همکاری با مراکز خدمات کشاورزی، تمایل به انجام کار گروهی، همکاری با شورای اسلامی روستا، و همکاری با مدیریت جهاد کشاورزی تأثیرات مثبت بر نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی داشتند. از این رو، پیشنهاد می‌شود که بدین متغیرها بیش از پیش توجه شده، حمایت و تقویت آنها مد نظر قرار گیرد.
 - از آنجا که نتیجه تحقیق حاضر توانست ۴۷/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته یعنی، نگرش جوانان روستایی نسبت به فعالیت در بخش کشاورزی را تبیین کند، پیشنهاد می‌شود که مطالعات دیگری برای روشن و مشخص شدن سایر ابعاد تأثیرگذار در این زمینه صورت گیرد. به‌طور قطع، این تنها ابعاد اقتصادی و اجتماعی نیست که بر نگرش جوانان روستایی نسبت به فعالیت در بخش کشاورزی تأثیرگذار است؛ از این رو، توصیه می‌شود که سایر ابعاد تأثیرگذار نیز مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد.

یادداشت‌ها

1. Fishbein and Ajzen (1975)

منابع

- اکبری، ر.؛ موحدی، ر.؛ و کوچکیان، ح. (۱۳۸۸)، «بررسی نگرش دانشجویان کشاورزی نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی (مطالعه موردی: دانشگاه بوعلی سینا همدان)». *پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی*، سال ۲، شماره ۴، صص ۹۱-۱۰۲.
- بخشی جهرمی، آ. و شهیدی زندی، ک. (۱۳۸۸). «بررسی انگیزه تحصیل دانشجویان رشته‌های کشاورزی دانشگاه جامع علمی کاربردی کرمان». *علوم ترویج و آموزش کشاورزی*، سال ۵، شماره ۲، صص ۸۹-۹۹.
- پورسینا، م.؛ چیذری، م.؛ فرج‌الله حسینی، س. ج.؛ و طهماسبی، م. (۱۳۸۹)، «عوامل مؤثر بر میزان انگیزه جوانان روستایی برای اشتغال به حرفه کشاورزی؛ مطالعه موردی روستاهای شهرستان کلاردشت». *فصلنامه روستا و توسعه*، سال ۱۳، شماره ۳، صص ۳۱-۴۹.
- سوانسون، ب. (۱۳۷۰)، *مرجع ترویج کشاورزی*. ترجمه اسماعیل شهبازی و احمد حجاران. تهران: سازمان ترویج کشاورزی.
- صدیقی، ح. و درویش‌نیا، ع. (۱۳۸۱)، «بررسی میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی روستایی استان مازندران». *مجله علوم کشاورزی ایران*، سال ۳۳، شماره ۲، صص ۳۱۳-۳۲۳.
- صدیقی، ح. و احمدپور خاک، ا. (۱۳۸۴)، «سنجش نگرش کشاورزان زعفران‌کار نسبت به تولید و توسعه کشت زعفران و بررسی مسائل و مشکلات آنان، مطالعه موردی شهرستان گناباد». *مجله علوم کشاورزی ایران*، سال ۳۶، شماره ۳، صص ۶۸۹-۶۹۹.
- علی‌بیگی، ا. (۱۳۸۷)، «نگرش گندمکاران، نانویان و مصرف‌کنندگان نسبت به عوامل مؤثر بر کاهش ضایعات نان». *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران (علوم کشاورزی ایران)*، سال ۳۹، شماره ۱، صص ۴۵-۵۳.
- علی‌بیگی، ا. و بارانی، ش. (۱۳۸۹)، «اشتغال‌پذیری رشته‌های کشاورزی از دیدگاه دانشجویان». *تعاون*، سال ۲۱ (دوره جدید)، شماره ۲، صص ۲۱-۴۸.
- موسایی، م. و عمانی، ا. (۱۳۸۹)، «عوامل مؤثر بر نگرش جوانان روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی». *پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی*، سال ۳، شماره ۲، صص ۳۷-۵۰.
- Bajema, D. H.; Miller, W. W.; and Williams, D. L. (2002), "Aspirations of rural youth". *Journal of Agricultural Education*, 43 (3): 61-71.
- Cannon, J. G. (2005), *Perceptions of the Influence of the Virginia Governor's School for Agriculture on VGSA Alumni*. Doctoral Dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University.

- Ferry, N. M. (2006), "Factors influencing career choices of adolescents and young adults in rural Pennsylvania". *Journal of Extension*, 44 (3): 36-40.
- Malatest, R. A. (2002), "Rural youth migration: exploring the reality behind the myths (rural youth phase II)". Atlantic Canada Opportunities Agency. Available on: <http://www.acoa-apeca.gc.ca/>.
- Olujide, M. G. (2008), "Attitude of youth towards rural development projects in Lagos State, Nigeria". Available on: <http://www.krepublishers.com/...2008.../JSS-17-2-163-08-586>.
- Osborne, E. W. and Dyer, J. E. (2000), "Attitudes of Illinois agriscience students and their parents toward agriculture and agricultural education programs". *Journal of Agricultural Education*, 41 (3): 50-59.
- Robinson, J. S.; Garton, B. L.; and Terry, R. (2007), "Identifying the employability skills needed in the workplace according to supervisors of college of agriculture, food and natural resources graduates". *Journal of Southern Agricultural Education Research*, 57 (1): 95-100. Available on: <http://pubs.aged.tamu.edu/jsaer/pdf/Vol57/57-01-095.pdf>.